

ΤΥΠΟΣ ΚΑΙ ΓΙΑΤΡΟΙ

(Μία πρόταση)

ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΣΠΥΡΟΥ Α. ΔΟΞΙΑΔΗ

Στις εφημερίδες και τα περιοδικά, στο ραδιόφωνο και την τηλεόραση δέν περνάει μέρα ή εβδομάδα που να μην υπάρχει άρθρο, ομιλία ή συνέντευξη για ένα θέμα υγείας. Τα θέματα είναι πολλά· μπορεί ν' αναφέρονται σε μια μόνο αρρώστεια, όπως ο διαβήτης, ή σε περίπλοκα προβλήματα ψυχικής υγείας, όπως ή καλύτερη λύση για τα άπροστάτευτα βρέφη. Η ενημέρωση του κόσμου σε θέματα υγείας που τον άφορούν είναι χρήσιμη. Δέν νομίζω ότι αυτό θα άμφισβητηθί από κανέναν. Έκείνο που χωράει πολλή συζήτηση, πολλή άμφισβήτηση είναι τó περιεχόμενο, ó τρόπος που γίνεται ή ενημέρωση και τó τελικό κριτήριο, τά άποτελέσματα τής προσπάθειας αυτής.

Άς άρχίσουμε λοιπόν να εξετάζουμε τι γίνεται, τι δέν γίνεται, και πώς γίνεται ή ενημέρωση αυτή του κοινού σε θέματα ιατρικά και ιατροκοινωνικά.

Παρόλο που έγραφα παραπάνω ότι ή ανάγκη ενημέρωσης του κόσμου σε θέματα υγείας είναι αναμφισβήτητη, ξαναγυρίζω για να εξηγήσω ότι ή ανάγκη αυτή γίνεται όλο και μεγαλύτερη όσο πιό πολύ προσπαθούμε να ενημερώσουμε στην πρόληψη παρά στην θεραπεία. Κι αυτό για δύο λόγους. Ο πρώτος είναι ότι ó καθένας είναι πιό πρόθυμος και δέν χρειάζεται παρακίνηση να μάθει για τήν θεραπεία αρρώστειας που έχει ή φαντάζεται πώς έχει. Ένω για να προλάβει τήν άναπτυξη αρρώστειας που δέν έχει, ένδιαφέρεται ó ίδιος πολύ λιγότερο κι είναι έπομένως πολύ άναγκαιότερο — και πολύ δυσκολότερο — να κινήσουμε τά ένδιαφέροντά του και να τόν κάνουμε να προσέξει τι λέμε και τι γράφομε. Ο δεύ-

τερος λόγος είναι ότι για πολλές από τις πιό συχνές και πιό επικίνδυνες αρρώστειες τής σημερινής έποχής στις άνεπτυγμένες χώρες, πρόληψη σημαίνει κάτι πολύ πιό δύσκολο από ό,τι σήμαινε για τις αρρώστειες που φοβόμαστε πριν από μια ή δύο γενιές. Έτσι ήταν εύκολότερο να εφαρμοσθεί ή προφύλαξη από τήν διφθερίτιδα ή τήν πολιομυελίτιδα που σήμαινε μερικές ένέσεις ή μερικά χάπια, παρά ή προφύλαξη από τήν παχυσαρκία που σημαίνει καθημερινή άδιάκοπη προσπάθεια και ριζική καμμιά φορά άλλαγή στις συνήθειες τής ζωής. Όσο λοιπόν περισσότερο ή προφύλαξη σημαίνει πιό μακρόχρονη προσπάθεια και όσο πιό πολύ σημαίνει άλλαγή συνηθειών ζωής, τόσο περισσότερο δύσκολη είναι και τόσο πιό άναγκαία είναι ή ενημέρωση του κόσμου. Και δυστυχώς τά περισσότερα από τά επικίνδυνα και συχνά νοσήματα τής σημερινής ζωής είναι τέτοιου τύπου: τά καρδιαγγειακά νοσήματα

συνδέονται άμεσα με συνήθειες ζωής βαθειά ριζωμένες (δίαιτα, άσκηση) πολλά είδη καρκίνου επίσης (κάπνισμα για καρκίνο πνευμόνων) τὰ άτυχήματα συνδέονται με χρησιμοποίηση τροχοφόρων σε όλο και μεγαλύτερη κλίμακα, οί ψυχικές διαταραχές και τὰ σωματικά τους έπακόλουθα (όπως συχνά τὸ έλκος) με τήν ένταση τής ζωής στίς μεγάλες πόλεις. Προφυλακτικά μέτρα έναντίον τέτοιων νοσημάτων χρειάζονται θυσίες και ένεργητική συμμετοχή μεγάλων ομάδων πληθυσμού. Και για νὰ πεισθούν αυτές οί ομάδες πρέπει νὰ διδαχθούν σωστά.

Έρχόμαστε έτσι στο πολυσυζητημένο και πιδό επίκαιρο παρά ποτέ θέμα τής έπικοινωνίας, και ειδικά, τής έπικοινωνίας σε θέματα υγείας. Ο γιατρός, κύριος γνώστης, υποθέτομε, τού προβλήματος πρέπει νὰ μεταδώσει γύρω του όχι μόνο γνώσεις, αλλά και ιδέες και στάσεις απέναντι σε όρισμένα θέματα. Δέν συζητώ σήμερα τή μεγάλη ανάγκη σωστής έπικοινωνίας άνάμεσα στο γιατρό και στον άρρωστό του σαν άτομο ή στους συγγενείς του. Αυτό είναι ένα άλλο μεγάλο και πολύ σοβαρό θέμα. Έδω εξετάζω τήν ένημέρωση μεγάλων ομάδων πληθυσμού με τὰ μέσα μαζικής έπικοινωνίας.

Η έπικοινωνία μπορεί νὰ αναφέρεται σε τρία θέματα υγείας, δηλαδή γενικής πρόληψης νόσων, αυτό που είναι κυρίως υγειονομική διαφώτιση· σε ειδικά θέματα θεραπείας μιās συγκεκριμένης άρρώστειας και σε θέματα περίθαλψης και άλυψης τών άναγκών υγείας τού πληθυσμού. Η έπικοινωνία είναι άναγκαία και για τς τρεις ομάδες, ή κάθε μία όμως έχει τὰ δικά της χαρακτηριστικά.

Για τήν ανάγκη γενικών μέτρων για πρόληψη άρρώστειας και για προαγωγή τής υγείας μίλησα παραπάνω. Έδω όμως πρέπει νὰ προσθέσω ότι είναι και τὰ πιδό δύσκολα. Οί περισσότεροι άνθρωποι δέν ένδιαφέρονται για κάτι που δέν τους άπειλει άμεσα. Έτσι έρχόμαστε στην ανάγκη νὰ συνδέσουμε τήν πρώτη ομάδα τής πρόληψης με τήν δεύτερη τής θεραπείας. Έ-

δω όμως υπάρχει ο κίνδυνος δημιουργίας περιττού άγχους και ακόμη χειρότερα δημιουργίας δυσπιστίας πρὸς τὸ γιατρό ή πρὸς τήν θεραπεία που αυτός έχει συστήσει.

Αυτό είναι θλαβερό όχι μόνο για τόν γιατρό, όπως θά νόμιζαν μερικοί, αλλά περισσότερο για τόν άρρωστο. Στην τρίτη τέλος ομάδα χρειάζεται πολύ ψυχραιμία και άντικειμενικότητα γιατί σε τέτοια θέματα πολιτικής για τήν υγεία εύκολα μπορεί ή έπικοινωνία νὰ φύγει από τήν έπιστημονική θεώρηση και νὰ κομματικοποιηθεί.

Άς δοϋμε όμως τώρα τι γίνεται συνήθως στη χώρα μας για τήν ένημέρωση τού κόσμου στα παραπάνω θέματα και άς αρχίσουμε από τόν τύπο, μερήσιο ή περιοδικό.

Πρώτος τρόπος είναι ή δημοσίευση ένός άρθρου άλλοτε από γιατρό και άλλοτε από δημοσιογράφο. Θα έλεγα ότι τὰ περισσότερα κείμενα που γράφονται από γιατρούς άπευθύνονται σε μορφωμένο μάλλον κοινό και δέν είναι εύνοητα από τόν κόσμο εκείνο που έχει και τήν περισσότερη ανάγκη νὰ τὰ καταλάβει. Τὰ περισσότερα πάλι που έχουν γραφεί από δημοσιογράφους περιέχουν δυστυχώς πολύ συχνά άτέλειες, παρανοήσεις ή δίνουν έμφαση σε σημεία έπιφανειακά αλλά δευτερεύοντα, και όχι οϋσιαστικά.

Άλλοτε πάλι ή ένημέρωση τού κοινού παίρνει τήν μορφή συνέντευξης που δίνει ένας γιατρός. Έδω χρειάζεται μεγάλη προσοχή. Μου έχουν συχνά παραπονεθεί συνάδελφοι ότι ο συντάκτης που τούς πήρε συνέντευξη παρανόησε αυτά που τού είπαν, έκοψε σημαντικά κομμάτια τού θέματος και τόνισε υπέρμετρα άλλες πλευρές όχι οϋσιαστικές. Αυτό συνέβαινε και σ' έμένα πριν αρκετά χρόνια, τονίζω όμως πώς τὸ λάθος ήταν και από τς δυο μεριές. "Αν κανείς θέλει νὰ είναι βέβαιος για τὸ τι θά γραφεί σαν γνώμη του πρέπει νὰ επιμένει νὰ παίρνει γραπτά τὰ έρωτήματα και νὰ δίνει γραπτές άπαντήσεις. Αυτό κάνω εγώ τώρα, ή βάζω σαν όρο, αν ή συνέντευξή μου είναι μαγνητοφωνημένη, νὰ διαβάσω τὸ τελικό κείμενο.

Είναι λίγο μπελάς για τὸ δημοσιογράφο, προφυλάσσει ὅμως καὶ ἐκείνον καὶ ἐμένα ἀπὸ παρανοήσεις, στενοχώριες καὶ διορθώσεις.

Μερικὲς φορές παρουσιάζεται αἰφνίδια κάτι τὸ πολὺ ἐντυπωσιακὸ. Τότε ζητιέται βιαστικὰ μιὰ γνώμη ἐνὸς γιατροῦ, συνήθως ἀπὸ τὸ τηλέφωνο. Ἐκεῖ πρέπει νὰ ἐπιμένει κανεὶς καὶ σχεδὸν νὰ ὑπαγορεύει τὴν γνώμη του λέξη πρὸς λέξη γιατί καὶ πάλι μπορεῖ μὲ ἀπόλυτη καλοπιστία νὰ διατυπωθεῖ ἡ γνώμη του διαφορετικὰ.

Ἡ ἐντυπωσιακὴ εἰδηση ἀναφέρεται ἄλλες φορές σὲ ἓνα συγκεκριμένο ἄρρωστο. Μπορεῖ νὰ σώθηκε κάποιος μὲ ἓνα ἀσυνήθιστο τρόπο ἢ ἀπὸ μιὰ θανατηφόρα ἀρρώστια, μπορεῖ πάλι νὰ γεννηθῆκε ἓνα παιδί μὲ μιὰ περίεργη ἀνωμαλία, ὅπως πρὶν ἀπὸ καιρὸ ἓνα ζευγάρι σιαμαίων. Ὑπάρχει τότε ἔντονη πίεση πρὸς τοὺς γιατροὺς γιὰ λεπτομέρειες, γιὰ τὸ ὄνομα τοῦ ἀρρώστου ὥστε νὰ ἀναζητηθοῦν καὶ οἱ συγγενεῖς του γιὰ περισσότερες πληροφορίες ἢ γιὰ τὴν γνώμη τους. Αὐτὸ εἶναι κάτι ψυχολογικὰ, ἠθικὰ καὶ δεοντολογικὰ ἀπαράδεκτο. Πρέπει νὰ καταλάβουν οἱ δημοσιογράφοι καὶ νὰ τοὺς ἐξηγήσουμε ἐμεῖς οἱ γιατροί, πὼς κάθε ἄτομο ἔχει τὸ ἀπόλυτο δικαίωμα νὰ κρατήσῃ μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ τὸ γιατρὸ ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν υἰεία του. Καμμιὰ πληροφορία δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ δοθεῖ στὸ τύπο παρὰ μόνο ἔπειτα ἀπὸ τὴν σαφῆ ἄδεια τοῦ ἀρρώστου ἢ τῶν κηδεμόνων καὶ συγγενῶν του ἂν ὁ ἄρρωστος λόγω ἡλικίας ἢ βαρείας κατάστασης δὲν μπορεῖ ὁ ἴδιος νὰ ἀποφασίσει. Πρέπει νὰ πῶ ὅτι ὅταν ἐγὼ θρέθηκα κάτω ἀπὸ τέτοια πίεση καὶ ἐξηγοῦσα, σὲ ὅσους μοῦ ζήτησαν ἐπίμονα πληροφορίες, γιατί δὲν μποροῦσα νὰ τοὺς τίς δώσω, θρήνα πάντα κατανόηση.

Συχνὰ βλέπομε νὰ δημοσιεῖονται ἱατρικὲς εἰδήσεις ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ σὰν ἀνταπόκριση. Ἐκεῖ χρειάζεται πολὺ αὐστηρὸς ἔλεγχος γιὰ τὴν ἀπόλυτὴ ἀκρίβεια τῆς μετὰφρασης καὶ ἀκόμα μεγαλύτερος ἂν μιὰ ἀνταπόκριση ἢ ξένο ἄρθρο ἀπὸ 500 λέξεις πρέπει νὰ συμπυκνωθεῖ σὲ 100. Εἶ-

ναι ἀδύνατο νὰ γίνει αὐτὸ μὲ ἀκρίβεια ἂν αὐτὸς ποὺ τὸ κάνει δὲν ἔχει πολλὰς ἱατρικὲς γνώσεις. Συχνὰ διαβάζομε εἰδήσεις ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ ποὺ ἐμφανίζουν πασιγνώστα πράγματα σὰν κάτι τὸ ἐντελῶς νέο. Τὸ μὴ ἱατρικὸ κοινὸ μπορεῖ βέβαια νὰ ἐντυπωσιασθεῖ, ἀλλὰ πάντως δὲν ἐνημερώνεται πραγματικὰ.

Ἔρχομαι τώρα στὸ τελευταῖο καὶ πιὸ δύσκολο κομμάτι τῆς ἐπιφυλλίδας. Ποιὸς πρέπει νὰ εἶναι ὑπεύθυνος γιὰ τὴ σωστὴ ἐνημέρωση τοῦ κόσμου, ὥστε καὶ ἡ ἐκπαίδευση νὰ γίνεται σωστὰ χωρὶς δημιουργία οὔτε περιττοῦ ἄγχους, οὔτε ψεύτικων ἐντυπώσεων οὔτε ἀβάσιμου αἰσθήματος ἀσφαλείας; Ὡς τώρα στὴ χώρα μας δὲν ἔχομε πετύχει καλὴ ἐπικοινωνία στὸ θέμα αὐτό. Ἐχουν ἐπανεληθμένα δημιουργηθεῖ ψεύτικες ἐντυπώσεις, ἀβάσιμες ἐλπίδες, φοβερὲς παρανοήσεις, ἄγχη καὶ δυσπιστίες πρὸς τοὺς γιατροὺς. Ἐμεῖς οἱ γιατροὶ μόνοι μας δὲν μποροῦμε νὰ προχωρήσομε γιατί δὲν εἴμαστε εἰδικοὶ στὰ θέματα ἐπικοινωνίας. Ἐχομε συχνὰ καὶ τὸν κίνδυνο, ἂν δὲν εἴμαστε προσεκτικοί, νὰ κατηγορηθοῦμε καὶ γιὰ αὐτοδιαφήμιση. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ οἱ περισσότεροι ἐκπρόσωποι τοῦ τύπου ἀσφαλῶς δὲν ἔχουν ἀποκτήσει —καὶ τίς περισσότερες φορές δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποκτήσουν— τὴν ἀναγκαῖα ἐμπειρία, οὔτε ἔχουν δεῖξει τὴν ἀπαραίτητη προσοχὴ ὅταν παρουσιάζουν τόσο σοβαρὰ καὶ τόσο λεπτὰ θέματα. Κάτι ὅμως πρέπει νὰ γίνει γιὰ νὰ καλυτερέψομε τὴν ἐνημέρωση τοῦ κοινοῦ, γιὰ νὰ προστατεύσομε καὶ τὸν κόσμον ἀλλὰ καὶ τοὺς γιατροὺς καὶ τὰ ἄλλα ἐπαγγέλματα υἰείας καὶ νὰ ἀνεβάσομε ἔτσι τὴν μόρφωση ὅλων σὲ κάτι τόσο βασικὸ ὅπως εἶναι ἡ υἰεία μας καὶ κάνω τὴν ἀκόλουθη πρόταση:

Νὰ γίνει σὲ πρῶτο στάδιον μιὰ ἐλεύθερη ἀνταλλαγὴ ἀπόψεων μεταξὺ ἐκπροσώπων τοῦ τύπου καὶ τοῦ ἱατρικοῦ, κόσμου γιὰ νὰ καθορισθοῦν στόχοι, μέθοδοι ἀλλὰ καὶ ὅρια μέσα στὰ ὁποῖα θὰ γίνεται ἡ σωστὴ ἐνημέρωση τοῦ κόσμου στὰ θέματα ὑ-

(Συνέχεια στὴ σελ. 24)

τέλεσμα φοβερές επιπτώσεις στην οικογένεια και την κοινωνία.

◆ 'Η τελειότατη συσκευή υπερήχων μέσω τής οποίας καθορίζεται ή θέση του πλακούντος, του έμβριου, ή ηλικία του και ή ύπαρξη διαφόρων ένδοκοιλιακών όγκων.

«'Η 'Ελλάδα, στον τομέα μας —τόνισε ό κ. Κασκαρέλης— εύρίσκεται σε ίση μοίρα με τα μεγαλύτερα κέντρα τής Εύρώπης και τής 'Αμερικής. 'Επισήμανε όμως, ότι υπάρχει και μιá δυσάρεστη όψη τής προόδου, που είναι τó ότι μειώνεται αισθητά ό ψυχικός σύνδεσμος ανάμεσα στον γιατρό και την πάσχουσα».

Για την εύγονική και για την εξέλιξη τής διοϊατρικής, με την όποία ίσως άναχαιτιστεί κάποτε ή διαδικασία του γερασμού — πράγμα όμως, που ώστόσο δεν μπορούν να έλπίζουν οί παρούσες γενεές, μίλησε ό 'Ακαδημαϊκός κ. Ν. Κ. Λούρος.

Συγκεκριμένα, ό κ. Λούρος τόνισε πώς δεν υπάρχουν ακόμα θετικά άποτελέσματα με διορθωτικές ένδοκυτταρικές έπεμβάσεις που να άποσκοπούν στην εξέλιψη κληρονομικών έλαττωμάτων στους άπογόνους. «'Εν τούτοις, συνέχισε ό κ. Λούρος, είμαστε σε θέση να έλέγουμε σωματικά και πνευματικά έλαττώματα των παιδιών που πρόκειται να γεννηθούν. Τουτο οδηγεί στο συμπέρασμα ότι είμαστε σε θέση, όχι μονάχα να άποτρέψουμε την επιζήμια εξέλιξη τής κοινωνίας, αλλά και να έλπίζουμε ότι θα μπορούσαμε, όχι άμέσως αλλά κάποτε, να την έμπλουτίσουμε με καλύτερους ανθρώπους».

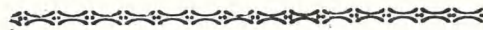
'Επίσης στα πλαίσια των σημαντικών επιστημονικών ανακοινώσεων στο συνέδριο μίλησαν και συμμετέχοντες ξένοι επιστήμονες: ό Σουηδός Καθηγητής φυσιολογίας R. ELIASSON (Οί βασικές άρχές τής άνδρολογίας), ό 'Αμερικανός καθηγητής M. ROLAND (πρόδοι στην πλαστική σαλπίγγων), ό Γερμανός κα-

θηγητής A. E. SCHINDLER (Βασικές άρχές προγεννητικού έλέγχου).

'Η ύλη αυτού του τεύχους, που είχε κατά ίκανό μέρος προετοιμαστή και ή κατ' ανάγκη περιορισμένη έννοια του ρεπορτάζ αυτού, έμποδίζει την επέκτασί μας στα θέματα και τις σημαντικές ανακοινώσεις που έγιναν στο Συνέδριο, που και μόνη ή άναφορά των τίτλων τους θ' άπαιτούσε όλες τις σελίδες του «'Ελευθώ».

'Ελπίζουμε ότι στο επόμενο τεύχος θα μπορούσαμε να γράψουμε περισσότερο πράγματα για τα θέματα των ανακοινώσεων και, ίσως, έχουμε να καταχωρήσουμε κάποιες άπ' αυτές.

'Ωστόσο, κλείνοντας αυτό το ένημερωτικό σημείωμα για την τόσο έπιτυχη όργάνωσι και την σημαντική έπιστημονική προσφορά του συνεδρίου, μπορούμε, σαν ίκανοποιητική κι' αισιόδοξη γενική έντύπωσι, να ύπογραμμίσουμε τους λόγους του προέδρου του Συνεδρίου κ. Δ. Κασκαρέλη ότι: «'Η 'Ελλάδα, στον τομέα μας, βρίσκεται σε ίση μοίρα με τα μεγαλύτερα κέντρα τής Εύρώπης και τής 'Αμερικής».



ΤΥΠΟΣ ΚΑΙ ΓΙΑΤΡΟΙ

(Συνέχεια από τη σελ. 5)

γείας του. Στη συνέχεια να διατυπωθεί ένα είδος κώδικα ή οδηγιών και προς τις δυó πλευρές. Αυτό δεν μπορεί βέβαια να είναι νομικά δεσμευτικό, έλπίζω όμως ότι θα άποτελέσει και έρέθισμα για καλύτερη ένημέρωση, και ήθικη δέσμευση για όλους μας, ώστε να άποφεύγουμε κάθε είδους εκδήλωση που δεν θα βοηθάει για καλύτερη ύγεια για την σημερινή και τις επόμενες γενιές.